

Skráning og uppgjör viðskipta með íslensk verðbréf í erlendri mynt

*Álit og tillögur nefndar sem viðskiptaráðherra
skipaði 19. desember 2007*

Febrúar 2008

***Nefnd til að fara yfir
lagaákvæði er varða uppgjör
viðskipta með íslensk verðbréf
sem skráð eru í erlendri mynt***

27. febrúar 2008

Viðskiptaráðherra Björgvin G. Sigurðsson,
Viðskiptaráðuneytinu,
Sölvhólgötu 7
150 Reykjavík

Nefnd sem viðskiptaráðherra skipaði með bréfi dags. 19. desember 2007 skilar hér með álitinu og tillögum um lagaákvæði er varða uppgjör viðskipta með verðbréf sem skráð eru hjá verðbréfamistöð hér á landi í öðrum gjaldmiðli en íslenskum krónum. Á þeim stutta tíma sem nefndinni var ætlaður til verksins, þ.e. til loka febrúarmánaðar 2008, var ekki unnt að ráðast í víðtæka endurskoðun á öllum ákvæðum íslenskra laga og reglugerða er snerta þetta viðfangsefni sem vissulega væri þörf á. En þar sem brýnt er að eyða óvissu um það hvaða reglur skuli gilda um uppgjör þessara verðbréfiðskipta einbeitti nefndin sér að því að semja tillögur um þær lágmarksbreytingar á gildandi lögum sem gera þarf nú þegar til þess að tryggt sé að uppgjórið uppfylli ströngustu öryggiskröfur. Tillögur nefndarinnar fylgja þessu bréfi í fúmvarpsformi ásamt greinargerð og athugasemdum við einstakar greinar í frumvarpsdrögum.

Í nefndinni áttu sæti fulltrúar helstu aðila sem tengjast greiðsluuppgjöri verðbréfiðskipta hér á landi. Auk nefndarfunda sem voru sjö talsins áttu nefndarmenn viðræður utan funda við fulltrúa norrænna fjármálaeftirlitsstofnana, verðbréfamistöðva, kauphalla, Finnlandsbanka og viðskiptaaðila hér á landi um tilhögun greiðsluuppgjors viðskipta með verðbréf sem skráð eru í annari mynt en mynt heimalands útgefanda. Gagna var aflað frá þessum aðilum auk þess sem horft var til tilmæla Bank for International Settlements, BIS, og International Organization of Securities Commissions, IOSCO, um uppgjör verðbréfiðskipta.

Nefndin mælir eindregið með því að viðskiptaráðherra efni sem fyrst til endurskoðunar á öllum íslenskum laga- og reglugerðarákvæðum sem snerta uppgjör verðbréfiðskipta hver sem viðskiptamyntin er með það fyrir augum að samræma og einfalda slík ákvæði með tilliti til nýrra aðstæðna í viðskiptalífinu vegna tæknibreytinga og alþjóðavæðingar viðskipta á þessu sviði.

Virðingarfyllst,

Jón Sigurðsson

Björg Finnbogadóttir

Einar Sigurjónsson

Guðmundur Kr. Tómasson

Helgi Sigurðsson

Jónas Fr. Jónsson

Sigríður Logadóttir

Fylgiskjöl

Jón Sigurðsson
Selbraut 15
170 Seltjarnarnes

Reykjavík 19. desember 2007
Tilv.: VRN07100049/54.010

Efni: Skipun nefndar.

Þér eruð hér með skipaðir í nefnd til að fara yfir lagaákvæði er varða uppgjör innlends hlutafjár sem skráð er í erlendri mynt. Í nefndinni eiga sæti:

Jón Sigurðsson, fyrrv. bankastjóri Norræna fjárfestingabankans, formaður.
Björg Finnbogadóttir, lögfræðingur í viðskiptaráðuneytinu
(bjorg.finnbogadottir@vrn.stjr.is).
Einar Sigurjónsson, framkv.stj. Verðbréfasráningar Íslands hf. (ess@vbsi.is).
Guðmundur Kr. Tómasson, staðgengill framkvæmdastjóra fjármálasviðs Seðlabanka Íslands.
Helgi Sigurðsson, framkv.stj. lögfræðisviðs Kaupþings
(helgi.sigurdsson@kaupthing.com).
Jónas Fr. Jónsson, forstjóri Fjármálaeftirlitsins (jonasfr@fme.is).
Sigríður Logadóttir, aðallögfr. Seðlabanka Íslands
(sigridur.logadottir@sedlabanki.is).

Nefndin skal ljúka störfum fyrir 1. mars 2008.

Ekki verður greidd þóknun fyrir nefndarstarfið.

Vakin er athygli á því að formaður nefndar ber ábyrgð á að halda saman gögnum vegna nefndarstarfs og sjá til þess að gögnum sé skilað á skjalasafn ráðuneytisins. Er þar átt við: fundarboð, fundargerðir, bréfaskipti, vinnugögn sem varpað geta ljósi á nefndarstarfið, skriflegar umsagnir sem borist hafa, álitargerðir, skýrslur og sérálit, eftir því sem við á hverju sinni.

Áslaug Árnadóttir

Fyrir hönd ráðherra

Kjartan Gunnarsson

27. febrúar 2008

Skráning og uppgjör viðskipta með íslensk verðbréf í erlendri mynt

Álit og tillögur nefndar sem viðskiptaráðherra skipaði 19. desember 2007

1. Skipunarbréf nefndarinnar

Í skipunarbréfi nefndarinnar, fskj 1, segir að hlutverk hennar sé að fara yfir lagaákvæði er varða uppgjör innlands hlutafjár sem skráð er í erlendri mynt. Þar sem önnur verðbréf en hlutabréf kunna að vera skráð í erlendri mynt í íslenskri verðbréfamiðstöð, eru nefndarmenn sammála um að heppilegast sé að fjalla í einu lagi um öll verðbréf sem svo er háttað. Í þessu sambandi er sérstök ástæða til þess að vísa til laga nr. 131/1997 um rafræna eignaskráningu verðbréfa þar sem fjallað er um uppgjör á hvers konar rafréfum í einu lagi, en í 2. gr. laganna er orðið rafréf skilgreint sem “framseljanlegt, rafrænt eignarskráð verðbréf”, þ.e. hlutabréf, skuldabréf og annars konar verðbréf.

Í skipunarbréfinu er lagt fyrir nefndina að ljúka störfum fyrir 1. mars nk. Þannig er ætlaður skammur tími til verksins sem vitaskuld takmarkar umfang þess.

2. Ákvæði gildandi laga um skráningu verðbréfa í erlendri mynt

Hlutfélagalög nr. 2/1995 heimila hlutfélögum sem hafa fengið samþykki fyrir skráningu á skipulegum verðbréfamarkaði að ákveða hlutafé sitt í erlendum gjaldmiðli. Sama gildir um önnur hlutfélög sem fengið hafa heimild ársreikningaskrár til að færa bókhald og semja ársreikninga í erlendum gjaldmiðli. Ákvörðun um það hvort hlutafé skuli skráð í erlendri mynt er í lögunum falin hlutahafafundi. Hlutafé má skv. lögunum ákveða í eftirtöldum gjaldmiðlum auk íslensku krónunnar: evru, bresku pundi, danskri, norski og sænski krónu, Bandaríkjadala, japönsku jeni og svissneskum franka. Ákveði hlutfélag að skrá hlutafé sitt í erlendum gjaldmiðli kveður 2. mgr. 27. gr. hlutfélagalaganna á um innköllun útgefinna hlutabréfa og útgáfu nýrra bréfa í þeirra stað í hinum nýja gjaldmiðli. Greinin kveður beinlínis á um að sambærilegar breytingar skuli gera sé um rafræna skráningu á hlutum að ræða. Því verður ekki annað séð en löggjafinn telji ekkert því til fyrirstöðu að hlutabréf megi skrá í erlendum gjaldmiðli í íslenskri verðbréfamiðstöð.

Í öðrum lögum er ekki að finna neina takmörkun á því í hvaða gjaldmiðli skuldabréf eða önnur verðbréf skuli gefin út. Í lögum um rafræna eignarskráningu verðbréfa nr. 131/1997 er heldur ekki að finna ákvæði sem takmarka skráningu verðbréfa í íslenskri verðbréfamiðstöð við íslenskar krónur.

Það er því ekki skráningin sem veldur vanda hvað varðar viðskipti með verðbréf sem skráð eru í erlendum gjaldmiðli hjá íslenskri verðbréfamiðstöð heldur hvar og hvernig peningalegt uppgjör slíkra viðskipta skuli fara fram þannig að fyllsta öryggis sé gætt.

3. Ákvæði gildandi laga um uppgjör verðbréfaviðskipta

Einu ákvæðin sem beinlínis fjalla um uppgjör og efndalok verðbréfaviðskipta í íslenskum lögum eru í lögum nr. 131/1997 um rafræna eignarskráningu verðbréfa. Í 15. gr. þessara laga er Seðlabanka Íslands falið að annast efndalok, þ.e. endanlegt greiðsluuppgjör, rafréfaviðskipta reikningsstofnana sem aðild eiga að verðbréfamiðstöð. Í greininni eru verðbréf skráð í erlendum gjaldmiðli ekki nefnd sérstaklega. Eðlilegt virðist að skilja núgildandi lagaákvæði þannig að þau eigi fyrst og fremst við uppgjör viðskipta með verðbréf í íslenskum krónum enda er ekki í þeim vísað á uppgjörsaðila sem hafi öruggan aðgang að þeim erlenda gjaldmiðli sem um er að ræða hverju sinni sem er forsenda fyrir öruggu uppgjöri. Þannig er eyða í íslenskri löggjöf að þessu leyti sem veldur óvissu og tefur framgang viðskipta með verðbréf sem skráð eru í erlendum gjaldmiðli hér á landi.

Þar sem allmörg íslensk hlutafélög sem skráð eru á verðbréfamarkaði Kauphallar Íslands hafa þegar fengið heimild hluthafafunda til þess að ákveða hlutafé sitt í erlendum gjaldmiðli og við því er búist að fleiri bætist í hópinn, er brýnt að setja sem fyrst ákvæði í íslensk lög um uppgjör viðskipta með verðbréf sem skráð eru í erlendum gjaldmiðlum svo slík viðskipti geti farið skipulega og örugglega fram með milligöngu íslenskra verðbréfamiðstöðva.

4. Tillögur nefndarinnar

Með tilliti til til þess að brýnt er að eyða sem fyrst óvissu um það hvaða reglur skuli gilda um uppgjör íslenskra verðbréfa sem skráð eru í erlendri mynt og einnig til þeirra þröngu tímamarka sem starfi nefndarinnar eru sett ákvæð nefndin að einbeita sér að því að semja tillögur um þær lágmarksbreytingar á 15. gr. laga nr. 131/1997 sem þarf til þess að tryggt sé að tilhögun uppgjors á slíkum viðskiptum uppfylli ströngustu íslenskar og alþjóðlegar kröfur um öryggi greiðslufyrirmæla og greiðslukerfa og jafnframt að sá aðili sem vera skal bakhjarl endanlegs greiðsluuppgjors hafi öruggan aðgang að fjármunum í skráningargjaldmiðli verðbréfanna sem um er að ræða hverju sinni.

Nefndinni er kunnugt um að bæði Seðlabanki Íslands og Verðbréfaskráning Íslands h.f. hafa kynnt sér þá tilhögun sem sænska verðbréfamiðstöðin, Värdepappersförvarare och Clearingorganisation, VPC, (e. the Swedish Central Securities Depository), hefur komið á með samningi við Finnlandsbanka til þess að tryggja fullnaðaruppgjör á sænskum verðbréfum sem skráð eru í evrum með atbeina bankans. En Finnlandsbanki hefur að sjálfsögðu öruggan aðgang að fjármunum í evrum sem eru lögeyrir í Finnlandi sem er aðili að Efnahags- og gjaldeyrisbandalagi Evrópu (EMU) og þar með að evrusvæðinu og Evrópska seðlabankanum (ECB). Þetta sænsk-finnnska fyrirkomulag gæti verið fyrirmynd fyrir þá tilhögun sem íslensk verðbréfamiðstöð eins og Verðbréfaskráning Íslands h.f. gæti tekið upp og boðið

viðskiptaaðilum sínum til uppgjörs á viðskiptum með verðbréf sem skráð eru í evrum á Íslandi.

Nefndin leggur til að tvær efnislegar breytingar verði gerðar á 15. gr. laga nr. 131/1997:

Í fyrsta lagi verði tekið skýrt fram að fyrsta málsgrein greinarinnar eigi eingöngu við verðbréf í íslenskum krónum.

Í öðru lagi verði bætt nýrri málsgrein í greinina sem kveði á um öruggan farveg fyrir fullnaðaruppgjör viðskipta með verðbréf sem skráð eru í erlendri mynt. Þessi tilhögun verði háð samþykki Fjármálaeftirlitsins að fenginni umsögn Seðlabanka Íslands og uppfylli jafngildar kröfur og lög nr. 90/1999 um öryggi greiðslufyrirmæla.

Þá eru hér ennfremur gerðar tillögur um viðbótarákvæði í sömu lagagrein um eignarhald viðskiptaaðila á fjármunum í vörslu verðbréfamiðstöðva, um setningu reglna um uppgjör verðbréfaviðskipta og um samráðsnefnd fyrirtækja og stofnana á sviði verðbréfaviðskipta til þess að fjalla um málefni tengd uppgjöri og frágangi viðskiptanna.

Nefndin hefur samið drög að frumvarpi til laga um þessar breytingar á 15. gr. laga nr.131/1997 . Frumvarpsdrögin fylgja þessari greinargerð, fskj 3.

5. Víðtækari endurskoðunar er þörf

Með tillögunum sem grein er gerð fyrir hér að framan og í meðfylgjandi frumvarpsdrögum hefur nefndin lokið sínu afmarkaða verkefni.

Við athugun á þeim margvíslegu laga- og reglugerðarákvæðum sem snerta viðfangsefni nefndarinnar - og hin helstu þeirra eru talin upp í skrá sem fylgir þessu álit, fskj.4 - kemur í ljós að þörf er á víðtækri skoðun á þessum ákvæðum til þess að unnt sé að laga þau öll að breyttum aðstæðum í viðskipta- og atvinnulífi vegna tæknibreytinga og alþjóðavæðingar og samræma þau innbyrðis. Nefndin leggur til að viðskiptaráðherra beiti sér fyrir slíkri heildarendurskoðun sem ráðist verði í á þessu og næsta ári.

Meðal þess sem huga þarf að í þessari endurskoðun er samræming ákvæða sem varða þann gjaldmiðil sem notaður er til skráningar verðbréfaviðskipta og við uppgjör þeirra. Í þessu sambandi má t.d. nefna ákvæði hlutafélagalaga, ársreikningalaga, kauphallarlaga, laga um verðbréfaviðskipti, laga um rafræna eignarskráningu verðbréfa og laga um öryggi greiðslufyrirmæla í greiðslukerfum. Æskilegt er að ákvæði laga og reglna sem varða uppgjör viðskipta með verðbréf séu - eftir því sem kostur er - hin sömu óháð því hver viðskiptamýntin er. Þetta á t.d. við ákvæði 15. gr. laga nr.131/1997 sem fjallað er um hér að framan.. Að svo stöddu er þó - eins og lýst er hér að framan - brýnt að eyða sem fyrst óvissu um það hvernig fara skuli með uppgjör verðbréfa sem skráð eru hjá íslenskri verðbréfamiðstöð í erlendri mynt. Þess vegna er nauðsynlegt að setja nú þegar sérsök lagaákvæði um greiðsluuppgjör viðskipta með íslensk verðbréf sem skráð eru í erlendri mynt til þess að opna örugga leið fyrir slík viðskipti. Að lokinni heildarendurskoðun þeirra ákvæða laga og reglna er snerta þetta viðfangsefni verður unnt að setja samræmdar reglur um uppgjör verðbréfaviðskipta hver sem viðskiptamýntin er.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum nr. 131/1997 um rafræna eignarskráningu verðbréfa

(Lagt fyrir Alþingi á 135. löggjafarþingi 2007–2008.)

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 15. gr. laganna:

a. 1. málsl. 1. mgr. orðast svo:

Seðlabanki Íslands tekur við innlánnum frá reikningsstofnunum sem aðild eiga að verðbréfamiðstöð og annast efndalok greiðslufyrirmæla í greiðslukerfi vegna viðskipta með rafbréf í íslenskum krónum.

b. Í stað 2. og 3. mgr. koma þrjár nýjar málsgreinar sem orðast svo:

Uppgjör greiðslufyrirmæla vegna viðskipta með rafbréf sem skráð eru í erlendum gjaldmiðli í verðbréfamiðstöð hér á landi fer fram fyrir milligöngu verðbréfamiðstöðvar. Verðbréfamiðstöð skal gera samning um slíkt uppgjör og skal það uppgjörskerfi sem samið er um háð samþykki Fjármálaeftirlitsins að fenginni umsögn Seðlabanka Íslands og uppfylla jafngildar kröfur og lög nr. 90/1999 um öryggi greiðslufyrirmæla í greiðslukerfum. Tryggt skal að uppgjörskerfið hafi öruggan aðgang að viðkomandi gjaldmiðli þannig að tryggð séu örugg og skilvirk efndalok viðskiptanna. Verðbréfamiðstöð er skylt að halda þeim fjármunum sem hún tekur við frá reikningsstofnunum vegna uppgjörs sérgreindum frá eigin fjármunum sem vörslufé.

Verðbréfamiðstöð skal setja reglur um uppgjör viðskipta með rafbréf og skulu reglurnar hljóta samþykki Fjármálaeftirlitsins að höfðu samráði við Seðlabanka Íslands.

Skipa skal samráðsnefnd verðbréfamiðstöðva, kauphalla, Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands og skipar hver aðili einn fulltrúa í nefndina. Seðlabanki Íslands fer með formennsku í nefndinni. Hlutverk samráðsnefndar er að fjalla um samskipti verðbréfamiðstöðva, kauphalla og Seðlabankans í tengslum við frágang viðskipta.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta

Hinn 19. desember 2007 skipaði viðskiptaráðherra nefnd til að fara yfir lagaákvæði er varða uppgjör innlends hlutafjár sem skráð er í erlendra mynt.

Í nefndina voru skipuð Jón Sigurðsson, fyrrverandi bankastjóri Norræna fjárfestingabankans, formaður, Björg Finnbogadóttir, lögfræðingur í viðskiptaráðuneytinu, Einar Sigurjónsson, framkvæmdastjóri Verðbréfaskráningar Íslands hf., Guðmundur Kr. Tómasson, staðgengill framkvæmdastjóra fjármálasviðs Seðlabanka Íslands, Helgi Sigurðsson, framkvæmdastjóri lögfræðisviðs Kaupþings, Jónas Fr. Jónsson, forstjóri Fjármálaeftirlitsins og Sigríður Logadóttir, aðallögfræðingur Seðlabanka Íslands.

Nefndin skilaði álitinu sínu og tillögum til viðskiptaráðherra 27. febrúar 2008 og er frumvarp þetta byggt á tillögum hennar.

Í skipunarbréfi nefndarinnar segir að hlutverk hennar sé að fara yfir lagaákvæði er varða uppgjör innlends hlutafjár sem skráð er í erlendri mynt. Hlutfélagalög nr. 2/1995 heimila hlutfélögum sem fengið hafa samþykki fyrir skráningu á skipulegum verðbréfamarkaði að ákveða hlutfé sitt í erlendum gjaldmiðli. Sama gildir um önnur hlutfélög sem fengið hafa heimild ársreikningaskrár til að færa bókhald og semja ársreikninga í erlendum gjaldmiðli. Ákvörðun um það hvort hlutfé skuli skráð í erlendri mynt er í lögnum falið hluthafafundi. Hlutfé má samkvæmt lögnum ákveða í eftirtöldum gjaldmiðlum auk íslensku krónunnar: evru, bresku pundi, danskri, norski og sænski krónu Bandaríkjadala, japönsku jeni og svissneskum franka. Ákveði hlutfélag að skrá hlutfé sitt í erlendum gjaldmiðli kveður 2. mgr. 27. gr. hlutfélagalaganna á um innköllun útgefina hlutabréfa og útgáfu nýrra bréfa í þeirra stað í hinum nýja gjaldmiðli. Greinin kveður beinlínis á um að sambærilegar breytingar skuli gera sé um rafræna skráningu á hlutum að ræða. Því verður ekki annað séð en að ekkert sé því til fyrirstöðu að hlutabréf megi skrá í erlendum gjaldmiðli í íslenskri verðbréfamiðstöð. Í öðrum lögum er ekki að finna neina takmörkun á því í hvaða gjaldmiðli skuldabréf eða önnur verðbréf skuli gefin út. Í lögum nr. 131/1997 um rafræna eignarskráningu verðbréfa er heldur ekki að finna ákvæði sem takmarka skráningu verðbréfa við ákveðinn gjaldmiðil í íslenskri verðbréfamiðstöð. Það er því ekki skráningin sem veldur vanda hvað varðar viðskipti með verðbréf sem skráð eru í erlendum gjaldmiðli hjá íslenskri verðbréfamiðstöð heldur hvar og hvernig peningalegt uppgjör slíkra viðskipta skuli fara fram þannig að fyllsta öryggis sé gætt. Nefndin var þess vegna sammála um að fjalla um uppgjör allra rafrænt skráðra verðbréfa í erlendum gjaldmiðli í einu lagi.

Í frumvarpinu er lagt til að gera peningalegt uppgjör verðbréfa sem skráð eru í erlendum gjaldmiðlum í íslenskri verðbréfamiðstöð mögulegt með því að bæta ákvæðum um þá uppgjörssleið inn í 15. gr. laga nr. 131/1997, að verðbréfamiðstöð hafi milligöngu um uppgjör slíkra verðbréfa.

Samkvæmt 1. mgr. 15. gr. laga nr. 131/1997 er Seðlabanka Íslands falið að annast efndalok, þ.e. endanlegt greiðsluppgjör, rafréfiðskipta reikningsstofnana sem aðild eiga að verðbréfamiðstöð. Í greininni eru verðbréf skráð í erlendum gjaldmiðli ekki nefnd sérstaklega. Eðlilegt virðist að skilja lagaákvæðið þannig að það eigi fyrst og fremst við uppgjör viðskipta með verðbréf í íslenskum krónum. Þannig er eyða í íslenskri löggjöf hvað varðar uppgjör verðbréfa sem skráð eru í erlendri mynt sem veldur óvissu og tefur framgang viðskipta með slík verðbréf hér á landi. Þar sem allmörg íslensk hlutfélög sem skráð eru á verðbréfamarkaði Kauphallar Íslands hafa þegar fengið heimild hluthafafunda til þess að ákveða hlutfé sitt í erlendum gjaldmiðli og við því er búist að fleiri bætist í hópinn, er brýnt að setja sem fyrst ákvæði í íslensk lög um uppgjör viðskipta með verðbréf sem skráð eru í erlendum gjaldmiðlum svo slík viðskipti geti farið skipulega og örugglega fram með milligöngu íslenskra verðbréfamiðstöðva.

Til að eyða sem fyrst óvissu um það hvaða reglur gilda um uppgjör íslenskra verðbréfa sem skráð eru í erlendri mynt eru í frumvarpinu gerðar tillögur um þær lágmarksbreytingar á 15. gr. laga nr. 131/1997 sem gera þarf til þess að tryggt sé að tilhögun uppgjors á slíkum viðskiptum uppfylli ströngustu íslenskar og alþjóðlegar kröfur um öryggi greiðslufyrirmæla og greiðslukerfa og jafnframt að sá aðili sem vera skal bakhjarl endanlegs greiðsluppgjors hafi öruggan aðgang að fjármunum í skráningargjaldmiðli verðbréfa sem um er að ræða hverju sinni. En ljóst er að þörf er á víðtækri skoðun og samræmingu á ákvæðum íslenskra laga um uppgjör og

efndalok verðbréfavíðskipta á næstunni vegna breyttra aðstæðna í slíkum viðskiptum vegna alþjóðavæðingar og tæknibreytinga.

Í frumvarpinu er lagt til að tvær efnislegar breytingar verði gerðar á 15. gr. laga nr. 131/1997. Annars vegar að skýrt sé tekið fram að fyrsta málsgrein greinarinnar eigi eingöngu við um verðbréf í íslenskum krónum. Hins vegar að bætt verði við nýrri málsgrein í greinina sem kveði á um öruggan farveg fyrir fullnaðaruppgjör viðskipta með verðbréf sem skráð eru í erlendri mynt. Þessi tilhögun verði háð samþykki Fjármálaeftirlitsins að fenginni umsögn Seðlabanka Íslands og uppfylli jafngildar kröfur og gerðar eru í og lögum nr. 90/1999 um öryggi greiðslufyrirmæla í greiðslukerfum. Einnig er gerð tillaga um skýr ákvæði um eignarhald viðskiptaaðila á fjármunum í vörslu verðbréfamiðstöðva og um setningu reglna um uppgjör verðbréfavíðskipta og um samráðsnefnd fyrirtækja og stofnana á sviði verðbréfavíðskipta til þess að fjalla um málefni tengd uppgjöri og frágangi.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins

Um 1. gr.

Greinin felur í sér tvær efnislegar breytingar.

Í fyrsta lagi er lagt til að efndalok rafbréfa í íslenskum krónum verði með óbreyttum hætti, þ.e. fari fram með tilstuðlan stórgreiðslukerfis Seðlabanka Íslands. Bætt verði inn í 1. málsgrein. 1. mgr. orðunum “*greiðslufyrirmæli í greiðslukerfi vegna víðskipta ... í íslenskum krónum*”.

Í öðru lagi er lagt til að bætt verði inn nýrri málsgrein sem verði 2. mgr. 15. gr. hljóti frumvarpið samþykki. Til að gera peningalegt uppgjör verðbréfa skráð í erlendum gjaldmiðlum mögulegt er farin sú leið að verðbréfamiðstöð hafi milligöngu um uppgjörið. Gert er ráð fyrir því að verðbréfamiðstöðin semji við samstarfsaðila um tilhögun greiðsluuppgjors og semji um uppgjörskerfi sem efndalok fari fram í. Þessi tilhögun skal háð samþykki Fjármálaeftirlitsins að fenginni umsögn Seðlabanka Íslands. Mjög mikilvægt er að greiðslukerfi sem um er samið uppfylli annars vegar kröfur laga nr. 90/1999 um öryggi greiðslufyrirmæla í greiðslukerfum þ.e. samevrópskar réttarreglur hvenær greiðslufyrirmæli og greiðslujöfnun eru bindandi gagnvart þriðja manni þrátt fyrir að bú þátttakanda sé tekið til gjaldþrotaskipta og hins vegar tilmæli Alþjóðagreiðslubankans og Alþjóðasamtaka verðbréfaeftirlitsstofnana (e. *Bank for International Settlements - BIS*) og *International Organization of Securities Commissions – IOSCO*) um verðbréfauppgjörskerfi. (e. *Recommendations for securities settlement systems, November 2001*).

Mismunandi leiðir eru mögulegar til að annast efndalok peningalegs uppgjors verðbréfavíðskipta. Það fyrirkomulag sem nú er notað við peningalegt uppgjör verðbréfavíðskipta í íslenskum krónum er að Seðlabanki Íslands tekur við innborgunum (innlánnum) á reikninga þeirra reikningsstofnana sem aðild eiga að verðbréfauppgjörinu (sbr. 1. mgr. 15 gr.). Seðlabankinn annast síðan peningalegt uppgjör milli reikningsstofnana á grundvelli greiðslufyrirmæla frá verðbréfamiðstöð en þau greiðslufyrirmæli grundvallast á staðfestum verðbréfavíðskiptum reikningsstofnana. Samtímis því sem peningalegt uppgjör undirliggjandi verðbréfavíðskipta fer fram, annast verðbréfamiðstöð millifærslu þeirra verðbréfa sem um ræðir af verðbréfareikningum seljenda hjá verðbréfamiðstöð (VS-reikningum) yfir á VS-reikninga kaupanda. Þetta fyrirkomulag felur í sér, að hvorki peningar, né

rafbréf eru í uppgjörssferlinu vistuð á reikningum á nafni verðbréfamistöðvar. Peningar og verðbréf eru hér ávallt aðskilin fjárhagslegri stöðu verðbréfamistöðvar.

Annað fyrirkomulag sem notað er við peningalegt uppgjör verðbréfavíðskipta er að þær reikningsstofnanir sem í hlut eiga leggi fram fjármuni til verðbréfamistöðvar er mikilvægt að þeim fjármunum sé haldið aðgreindum frá eigin fjármunum verðbréfamistöðvarinnar og á sérstökum vörslureikningum. Slíkt uppgjörssfyrirkomulag felur í sér að reikningsstofnanir (nettókaupendur verðbréfa) leggja tilskilda fjárhæð inn á sérstakan uppgjörssreikning á nafni verðbréfamistöðvar. Verðbréfamistöð annast síðan útborgun þessara fjármuna til nettóseljanda verðbréfanna samtímis því sem verðbréfamistöð millifærir verðbréfin af VS-reikningum seljenda yfir á VS-reikninga kaupenda. Í þessu tilviki eru peningar sem kaupendur eiga að greiða seljendum vistaðir um skamma hríð á reikningi sem skráður er sem eign verðbréfamistöðvar. Þessir fjármunir verða hins vegar aldrei eign viðkomandi verðbréfamistöðvar, þar sem þeir eiga alfarið að renna til seljanda þeirra verðbréfa sem um ræðir hverju sinni. Nauðsynlegt er að taka af allan vafa í þessu efni og ber verðbréfamistöð sem aðild á að slíku peningalegu uppgjörssferli að halda þessum fjármunum aðgreindum frá eigin fé.

Í greininni er lagt til að bætt verði við nýrri málsgrein sem verður 3. mgr. 15. gr. verði frumvarpið samþykkt. Í málsgreininni er lagt til að verðbréfamistöð skuli setja nánari reglur um uppgjör viðskipta með rafbréf sem Fjármálaeftirlitið samþykkir að höfðu samráði við Seðlabankann. Verðbréfamistöðvar eru eftirlitsskyldir aðilar gagnvart Fjármálaeftirlitinu en Seðlabankinn setur reglur um greiðslukerfi og hefur yfirsýn yfir öll kerfislega mikilvæg greiðslukerfi. Fjármálaeftirlitið hefur eftirlit með innra skipulagi hjá einstökum þátttakendum greiðslukerfa og framkvæmd þeirra á reglum sem gilda um greiðslu- og uppgjörsskerfi. Seðlabankinn og Fjármálaeftirlitið hafa gengið frá sérstökum samstarfssamningi þar sem m.a. hlutverkaskipti þessara eftirlitsaðila er skilgreind nánar og kveðið á um miðlun upplýsinga.

Lögð er til breyting á núgildandi 2. mgr. 15. gr. Á grundvelli 2. mgr. 15. gr. gildandi laga starfar samráðsnefnd fulltrúa verðbréfamistöðva, kauphalla og Seðlabanka Íslands. Hlutverk nefndarinnar er að fjalla um samskipti verðbréfamistöðva, kauphalla og Seðlabanka Íslands í tengslum við frágang viðskipta. Með vísan til eftirlitshlutverks Fjármálaeftirlitsins er lagt til að það eigi jafnframt fulltrúa í þessari nefnd.

Að lokum er lagt til í greininni að 3. mgr. 15. gr. falli brott en hún er þess efnis að Seðlabankinn geti beitt reikningsstofnanir viðurlögum skv. 41. gr. laga nr. 36/1986, um Seðlabanka Íslands, sé ákvörðunum bankans í þessum efnum ekki hlítt. Lög nr. 36/2001 hafa leyst af hólmi eldri lög um Seðlabankann.

Um 2. gr.

Þarfnast ekki skýringar.

Helstu lög og reglugerðir er varða uppgjör viðskipta með íslensk verðbréf

1. Lög um rafræna skráningu verðbréfa nr. 131/1997
2. Lög um öryggi greiðslufyrirmæla í greiðslukerfum nr. 90/1999
3. Lög um Seðlabanka Íslands nr. 36/2001
4. Lög um hlutafélög nr. 2/1995
5. Lög um ársreikninga nr. 3/2006
6. Lög um kauphallir nr. 110/2007
7. Reglugerð um veitingu heimildar til færslu bókhalds og samningar ársreiknings í erlendum gjaldmiðli nr. 101/2007.